



Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä.

Lakisivut tarjoavat juridista hyötytietoa sosiaalialan ammattilaisille.

Juristin nurkkaus -palstan lisäksi sivuilla julkaistaan muita sosiaalialan juristien kirjoituksia, lakiuutisia ja lakitiedon verkkopalvelujen esittelyjä.

Vireillä eduskunnassa -palstalle kootaan hallituksen lakiesityksiä.

Kerro meille, mitä aiheita toivot sivuilla käsiteltävän: palaute@sosiaaliturva.fi

Palstalla aiemmin julkaistuja kirjoituksia on koottu artikkelipankkiin: www.sosiaaliturva.fi

Asiakkaan hoito ja huolto on järjestetty kotikunnan ulkopuolella sijaitsevassa toimintayksikössä. Kumpi kunta vastaa toimeentulotuen myöntämisestä asiakkaalle – kotikunta vai oleskelukunta?

Toimeentulotuen myöntämisestä vastaa vakinainen oleskelukunta

Korkein hallinto-oikeus on antanut kaksi ratkaisua, jotka koskevat toimeentulotuen järjestämisvastuussa olevaa kuntaa.

Ensimmäisessä tapauksessa kunta oli sijoittanut toimeentulotuen hakijan kehitysvammalain mukaisena erityishuoltona toisessa kunnassa sijaitsevaan erityishuoltopiiriin pienkotiin (KHO 11.7.2006 T 1766).

Toisessa tapauksessa toimeentulotuen hakija oleskeli vakinaisesti kunnan mielenterveytyön ylilääkärin päätöksellä toisessa kunnassa sijaitsevassa psykogeriatrisessa palvelukodissa (KHO 11.7.2006 T 1767).

Toimeentulotuki sijaintikunnasta

Kummassakaan tapauksessa toimeentulotuen hakija ei ollut itse valinnut asuinpaikkaansa. Toimeentulotuen hakijan asuminen toisessa kunnassa johtui siitä, että kotikunta, siis sijoittajakunta ei pystynyt järjestämään hänen hoitoaan oman kunnan alueella. Kunta oli ostanut palvelut yksityiseltä palveluntuottajalta, jonka toimintayksikkö sijaitsi muussa kunnassa.

Molemmissa tapauksissa sijoittajakunta peri järjestämästään asumispalvelusta toimeentulotuen hakijalta asiakasmaksulain mukaista asiakasmaksua.

Ensimmäisessä tapauksessa toimeentulotukea haettiin hammasproteesin hankintaan. Jälkimmäisessä oli kysymys terveydenhuoltoineista sekä toimeentulotuen normivajeesta. Ky-

seessä ei ollut säännöllinen jatkuva toimeentulotuen tarve, vaan kertaluonteinen terveydenhuoltomeno.

Molemmissa ratkaisuisaan KHO katsoi, että toimeentulotuen hakijan sijaintikunta oli velvollinen myöntämään hakijalle toimeentulotukea.

Vakinainen oleskelukunta vastuussa

Toimeentulotuesta annetun lain 14 §:n mukaan toimeentulotuen myöntää hakemuksesta sen kunnan toimielin, jonka alueella henkilö tai perhe vakinaisesti oleskelee (TTL 14 §:n 1 mom.).

Jos henkilö tai perhe muutoin kuin satunnaisesti oleskelee useammassa kuin yhdessä kunnassa, toimeentulotuen myöntää sen kunnan toimielin, jonka alueella oleskelusta henkilön tai perheen menot johtuvat (TTL 14 §:n 2 mom.).

Jos tuen tarve on kiireellinen, toimeentulotuen myöntää sen kunnan toimielin, jossa perhe tai henkilö oleskelee hakemusta tehtäessä (TTL 14 §:n 3 mom.).

Yleensä vakinaisen oleskelukunnan selvittäminen ei aiheuta ongelmia. Vakinaisen oleskelukunta on lähtökohtaisesti se kunta, jossa henkilöllä tai perheellä on vakituinen asunto. Koska toimeentulotuen myöntäminen kuuluu vakinaiselle oleskelukunnalle, ei järjestämisvastuu yleensä synny muussa kunnassa hyvin lyhytaikaisen tai satunnaisen oleskelun perusteella.

Ensin mainitussa tapauksessa kehitysvammainen henkilö oli asunut usean vuoden muus-

Häiriöt tietojärjestelmässä eivät saa viivästyttää toimeentulotukea

Kunnan pitää huolehtia toimeentulotukihakemusten lainmukaisesta käsittelemisestä silloinkin, kun tietojärjestelmissä ilmenee ongelmia, painottaa oikeusasiamies **Riitta-Leena Paunio** Espoon sosiaali- ja terveystalokunnalle.

Kunnan on varauduttava ennalta mahdollisiin häiriötilanteisiin ja häiriön sattuessa turvattava toimeentulotuen tarpeessa olevien henkilöiden toimeentulo. Lain mukaan tukihakemukset on käsiteltävä viivytyksettä. Oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan tämä tar-

koittaa, että hakemus on otettava käsiteltäväksi viimeistään viikon kuluessa sen jättämisestä.

Espoo on saanut oikeusasiamieheltä jo useita huomautuksia toimeentulotukien viipymisestä lainvastaisesti. Lainvastainen tilanne on jatkunut ainakin joissakin kaupunginosissa pitkään.

Oikeusasiamies huomauttaa, että jos kunta ei ole hoitanut lakisääteistä velvollisuuttaan ja tämän voidaan osoittaa johtuneen virkamiesten tai luottamushenkilöiden laiminlyönnistä tai muusta menette-

lystä, se voi johtaa syytteesen virkarikoksesta. Koska Espoossa on kuitenkin ryhdytty toimiin toimeentulotukihakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi, oikeusasiamies tyytyy jälleen kerran korostamaan, että toimeentulotukiasiat on käsiteltävä viivytyksettä – myös silloin, kun tietojärjestelmissä ilmenee ongelmia. ●

Oikeusasiamies Paunio ratkaisu dnro 3498/2/4 kokonaisuudessaan oikeusasiamiehen verkkosivuilla: www.oikeusasiamies.fi

sa kunnassa sijaitsevassa erityishuoltopiirin omistamassa pientilakodissa. Kehitysvammaisen henkilön oleskelu sijoituskunnassa oli tarkoitettu pitkäaikaiseksi. Pientilakoti oli kehitysvammaisille tarkoitettu asumisyksikkö, jossa annettiin tuetun asumisen palveluja. Henkilön kotikunta oli edelleenkin sijoittajakunta.

Jälkimmäisessä ratkaisussa oli kysymys mielenterveyspotilaasta, joka asui psykiatriassa palvelukodissa yhdessä aviopuolisonsa kanssa. Hänet oli sijoitettu palvelukotiin jo vuonna 2001.

Kotikuntamerkinällä ei merkitystä

Molemmissa ratkaisussa KHO katsoi, että henkilön vakainainen oleskelukunta toimeentulotukilain 14 §:n 1 momentin tarkoittamassa mielessä oli hänen sijoituskunnassaan ja siellä oli hänen lain tarkoittama vakituinen asuntonsa. Näin ollen henkilöiden vakainaisina oleskelukuntina oli pidettävä sijoituskuntia.

Toimeentulotuen järjestämiseen on siis velvollinen aina se kunta, missä henkilö vakainaisesti oleskelee. Kotikunnalla ja kotikuntamerkinällä ei ole asian ratkaisussa merkitystä.

Toimeentulotukilain 14 §:n tarkoittamaan järjestämisvastuuseen ei myöskään vaikuta se, millä tavoin henkilö on päätenyt kuntaan asumaan. Vaikka henkilö olisi sijoitettu kuntaan toisen kunnan toimesta, vastuu myöntää toimeentulotukea on aina vakainaisella oleskelukunnalla.

Asiakasmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen ensisijaista

Molemmissa tapauksissa sijoittajakunta peri asiakasmaksulain tarkoittamia asiakasmaksuja palvelun saajalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksu-

kyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Näissä tilanteissa maksun alentaminen tai perimättä jättäminen on aina ensisijaista.

Asiakasmaksulain perustelujen mukaan toimeentulotuen edellytyksiin vaikuttavat muun muassa elinkustannukset, erityiset asumismenot ja sairauden aiheuttamat kustannukset.

Molemmissa tapauksissa sijoittajakunnan olisi tullut arvioida edellytykset asiakasmaksun alentamiselle tai poistamiselle. Ongelmana on kuitenkin se, että asiakasmaksun alentamisen edellytykset arvioi sijoittajakunta, siis toinen kunta kuin se, joka on velvollinen myöntämään toimeentulotukea.

Toimeentulotukiasiat käsiteltävä kiireellisesti

Toimeentulotuen hakija ei voi jäädä odottamaan mahdollista asiakasmaksun alentamista tai poistamista koskevan hakemuksen käsittelyä. Lisäksi toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kiireellisesti. Näillä perusteilla toimeentulotukihakemuksen käsittelyä ei voida käsittääkseni lykätä.

Tällaisissa tilanteissa toimeentulotukea myöntänyt kunta voi harkita, yrittääkö se velkoa asiakkaan sijoittajakunnalta toimeentulotuen myöntämisestä aiheutuneet kustannukset perusteettoman edun palautuksena. Tällainen hallintoriitamenettely voi menestyä ehkä siltä osin kun kysymys on toimeentulotuen myöntämisestä siihen osuuteen, jonka samaan aikaan peritty asiakasmaksuosuuskin olisi kattanut. Muilta osin on epävarmaa, menestyisikö perusteettoman edun palautushakemus hallinto-oikeudessa. ●

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992
Laki toimeentulotuesta 1412/1997
Ajantasainen lainsäädäntö ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja verkossa: www.finlex.fi

Digisovittimen hankkimiseen toimeentulotukea vain erityistilanteissa

● Toimeentulotukea saavan asiakkaan digisovittimen hankinta rinnastetaan television, tietokoneen tai matkapuhelimen hankintaan. Nämä kaikki kuuluvat täydentävän toimeentulotuen menoryhmään.

Digisovittimen hankintakustannusten korvaaminen toimeentulotuella riippuu asiakkaan tilanteesta, jota tarkastellaan tapauskohtaisesti. Jos esimerkiksi liikuntarajoitteinen henkilö on ollut pitkään toimeentulotuen asiakkaana, televisio voi olla hänelle tärkeä ikkuna ulkomaailmaan. Myös pitkäaikaisesti asiakkaana olleille lapsiperheille tuen myöntäminen digisovittimen hankintakustannuksiin voisi tulla kyseeseen, tulkitsee neuvotteleva virkamies **Aune Turpeinen** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Nykyisessä käytännössä sosiaaliviranomainen arvioi tuen myöntämisen tapauskohtaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriössä tätä pidetään tarkoituksenmukaisena eikä ministeriössä ole valmistella ohjeita siitä, missä tilanteissa digisovittimen hankinta tulisi ottaa toimeentulotukea myönnettäessä menona huomioon.

Hallinto-oikeudet ovat katsoneet, että kunnalla ei ole velvollisuutta myöntää erikseen toimeentulotukea television hankintaan. Kouvolan hallinto-oikeus katsoi vuonna 2005 antamassaan ratkaisussa, että digisovittimen ei ole henkilön toimeentulolle ja itsenäiselle selviytymiselle välttämätön meno. ●

VIREILLÄ EDUSKUNNASSA

SUUNTAVIIVAT KUNTA- JA PALVELURAKENTEIDEN UUDISTAMISELLE

Kuntarakennetta vahvistettaisiin yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa.

Kunnat voisivat perustaa toiminnallisesta kokonaisuudesta muodostuvia yhteistoiminta-alueita. Perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä huolehtivassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella olisi oltava vähintään noin 20 000 asukasta.

Laajaa väestöpohjaa edellyttävien palvelujen turvaamiseksi maa jaettaisiin erikoissairaanhoidolaissa tarkoitettuihin kuntayhtymiin, joiden tulisi kunnan osoittamassa laajuudessa vastata erikoissairaanhoidolaissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa säädettyistä tehtävistä.

Kuluttajaneuvonnan, elatustuen, holhoustoimen edunvalvonnan, ulkomailla asuvien terveydenhuollon, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien selvitysten ja oikeuspsykiatristen selvitysten järjestämis- tai rahoitusvastuu siirrettäisiin kunnilta valtiolle.

Kuntajakolakiin lisättäisiin kuntajaon kehittämisen yhdeksi lähtökohdaksi vaatimus kunnan muodostumisesta työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan vuoden 2007 alusta. Kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annettava laki olisi määräaikainen ja se olisi voimassa vuoden 2012 loppuun. Kuntajakolain muuttamisesta annettavaa lakia sovellettaisiin vuoden 2008 alusta ja sen jälkeen voimaan tuleviin kuntajaon muutoksiin.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunta- ja palvelurakennemuutoksesta sekä laeiksi kuntajakolain muuttamisesta ja varainsiirtoverolain muuttamisesta (HE155/2006)

www.finlex.fi > Hallituksen esitykset